Vol II Issue VIII

ISSN No : 2230-7850

Monthly Multidiciplinary Research Journal

Indian Streams Research Journal

Executive Editor

Ashok Yakkaldevi

Editor-in-chief

H.N.Jagtap

Welcome to ISRJ

RNI MAHMUL/2011/38595 **ISSN No.2230-7850**

Indian Streams Research Journal is a multidisciplinary research journal, published monthly in English, Hindi & Marathi Language. All research papers submitted to the journal will be double - blind peer reviewed referred by members of the editorial Board readers will include investigator in universities, research institutes government and industry with research interest in the general subjects.

International Advisory Board

Flávio de São Pedro Filho
Federal University of Rondonia, Brazil

Kamani Perera
Regional Centre For Strategic Studies, Sri Lanka

Janaki Sinnasamy
Librarian, University of Malaya [Malaysia]

Romona Mihaila
Spiru Haret University, Romania

Delia Serbescu
Spiru Haret University, Bucharest, Romania

Anurag Misra
DBS College, Kanpur

Titus Pop

Mohammad Hailat
Dept. of Mathmatical Sciences, University of South Carolina Aiken, Aiken SC 29801

Abdullah Sabbagh
Engineering Studies, Sydney

Catalina Neculai
University of Coventry, UK

Ecaterina Patrascu
Spiru Haret University, Bucharest

Loredana Bosca
Spiru Haret University, Romania

Fabricio Moraes de Almeida
Federal University of Rondonia, Brazil

George - Calin SERITAN
Postdoctoral Researcher

Hasan Baktir
English Language and Literature Department, Kayseri

Ghayoor Abbas Chotana
Department of Chemistry, Lahore University of Management Sciences [PK]

Anna Maria Constantinovici
AL. I. Cuza University, Romania

Horia Patrascu
Spiru Haret University, Bucharest, Romania

Ilie Pintea,
Spiru Haret University, Romania

Xiaohua Yang
PhD, USA

Nawab Ali Khan
College of Business Administration

Editorial Board

Pratap Vyamktrao Naikwade
ASP College Devrukh,Ratnagiri,MS India

R. R. Patil
Head Geology Department Solapur University, Solapur

Rama Bhosale
Prin. and Jt. Director Higher Education, Panvel

Salve R. N.
Department of Sociology, Shivaji University, Kolhapur

Govind P. Shinde
Bharati Vidyapeeth School of Distance Education Center, Navi Mumbai

Chakane Sanjay Dnyaneshwar
Arts, Science & Commerce College, Indapur, Pune

Awadhesh Kumar Shirotriya
Secretary, Play India Play (Trust),Meerut

Iresh Swami
Ex - VC. Solapur University, Solapur

N.S. Dhaygude
Ex. Prin. Dayanand College, Solapur

Narendra Kadu
Jt. Director Higher Education, Pune

K. M. Bhandarkar
Praful Patel College of Education, Gondia

Sonal Singh
Vikram University, Ujjain

G. P. Patankar
S. D. M. Degree College, Honavar, Karnataka

Maj. S. Bakhtiar Choudhary
Director,Hyderabad AP India.

S.Parvathi Devi
Ph.D.-University of Allahabad

Sonal Singh

Rajendra Shendge
Director, B.C.U.D. Solapur University, Solapur

R. R. Yalikar
Director Managment Institute, Solapur

Umesh Rajderkar
Head Humanities & Social Science YCMOU, Nashik

S. R. Pandya
Head Education Dept. Mumbai University, Mumbai

Alka Darshan Shrivastava
Shaskiya Snatkottar Mahavidyalaya, Dhar

Rahul Shriram Sudke
Devi Ahilya Vishwavidyalaya, Indore

S.KANNAN
Ph.D , Annamalai University,TN

Satish Kumar Kalhotra

Address:-Ashok Yakkaldevi 258/34, Raviwar Peth, Solapur - 413 005 Maharashtra, India
Cell : 9595 359 435, Ph No: 02172372010 Email: ayisrj@yahoo.in Website: www.isrj.net

Indian Streams Research Journal
Volume,II, Issue.VII,Sep, 2012
ISSN:-2230-7850

Available online at www.isrj.net

ORIGINAL ARTICLE

नांदेड तालूक्यातील शिक्षक–प्रशिक्षण विद्यालयाच्या वाढत्या संख्येमूळे निर्माण होणाऱ्या समस्या : एक चिकित्सक अभ्यास

विवेक गं . इनामदार

प्रस्तावना :–

'गुरू :ब्रम्हा :गुरू विष्णु गुरूदेवो महेश्वरा।
गुरू साक्षात परब्रम्ह :तस्मै श्री गुरूवे नमः।

या वचनातून गुरूचे महात्म्य उत्कृष्टपणे विशद केले जाते. आपण आज हजारो वर्शाची वाटचाल करून प्राचीन काळापासून आधुनिक काळामध्ये येवून पोहोचलो आहोत. या प्रदिर्घ जीवन प्रवासामध्ये शैक्षणिक परिस्थितीत अनेक बदल झालेले आपणास आढळतात.प्राचीन काळामध्ये विद्वत्ता, सौजन्य आणि सहकार्य यांना खूप महत्व होते. कालांतराने त्यात फरक पडला आहे.

गेल्या शंभर वर्षापासून ब्रिटीश पद्धतीच्या शिक्षणाने ज्ञानसाधने ऐवजी शालेय शिक्षणाने स्पर्धेची संस्कृती भारतीय जीवनात आणली.

आज शाळा–शाळांमधून मुलांचे व्यक्तीमत्व घडावे ही अपेक्षा सफल होत नाही. तसे पाहिले तर आपले अभ्यासक्रम विचारपूर्वक तयार केलेले असतात. शिक्षक–प्रशिक्षणाकडे लक्ष दिले जाते. असे असूनही विद्यार्थ्याच्या पदरी पुरेसे शिक्षण पडत नाही. शाळेमध्ये विद्यार्थ्यांना किमान अध्ययन कौशल्य व माहिती मिळणे आवश्यक आहे. ती सुद्धा त्याच्या हाती येत नाही. असे काही मुल्यमापन प्रकल्पातून सिध्द होऊ लागले आहे.

अध्यापक हा शिक्षण व्यवस्थेचा अविभाज्य घटक आहे. संविधानात्मक ध्येय धोरणातील मार्गदर्शक तत्वे, सामाजिक आणि आर्थिक समस्या, ज्ञानाचा विस्फोट भविष्यकाळात शिक्षणात होणारे बदल याची जाणीव अध्यापकाला असते. तसेच न्याय, स्वातंत्र्य, समता व बंधूता व जीवनाची आणि शिक्षणाची मुलतत्वे समजावून घेण्याची क्षमता प्रत्येक अध्यापकामध्ये निर्माण होत असते. या सर्व क्षमता व व्यावसायाची बांधीलकी अध्यापकात आहे का? हे वाढत्या शिक्षक प्रशिक्षक विद्यालयाच्या अभ्यासातून दिसून येते.

संशोधनाचे महत्व आणि गरज

आज भारतातील प्रत्येक व्यक्तीला शिक्षण घेण्याचा हक्क व स्वातंत्र्य आहे. आज भारतासारखा विकसनशील देश विकसीत बनवायचा असेल तर प्रत्येकाने शिक्षण घेणे गरजेचे आहे. पण या वाढत्या मागण्याची पूर्तता करण्यासाठी शिक्षण संस्थाची अनेक दारे खुली झाली. आहेत. पण ज्या शिक्षक प्रशिक्षण संस्थामध्ये शिक्षक घडविले जातात त्या संस्थाकडे पाहण्याचा संस्थाचालक, शासन यांचा दृष्टीकोन बदलत आहे. आज त्याला बाजारी स्वरूप प्राप्त झाले आहे. त्यामूळे शिक्षकांचा दर्जा ढासळत आहे. सखोल ज्ञान व कुवत नसलेला शिक्षक तयार झाला तर असा शिक्षक कित्येक पिढयाचे जीवन घडविण्यासाठी जबाबदारी कितपत चांगल्या प्रकारे पार पाडू शकेल याबाबत साशंकता आहे.

मग प्रश्न पडतो अशा शिक्षक प्रशिक्षण संस्थामधून बाहेर पडणाऱ्या शिक्षकाकडून विद्यार्थ्याचा सर्वांगीण विकास घडणार का? हे आणि असे अनेक प्रकारचे प्रश्न संशोधकास सतावतात म्हणून हा विषय महत्वाचा ठरतो.

शिर्षक

''नांदेड तालुक्यातील शिक्षक–प्रशिक्षण विद्यालयाच्या वाढत्यासंख्येमुळे निर्माण होणाऱ्या समस्या : एक चिकित्सक अभ्यास''

कार्यात्मक व्याख्या

नांदेड :–

नांदेड जिल्हयातील एक तालुका

शिक्षक – प्रशिक्षण

''माध्यमिक शाळेतील अध्यापन कार्य करण्यासाठी महाराष्ट्र शासनाने व एन.सी.टी.ई. ने शिक्षकांना प्रशिक्षण देऊन पूर्ण करावयाचा अनिवार्य केलेला अभ्यासक्रम म्हणजे शिक्षक प्रशिक्षण होय.''

प्रशिक्षण

प्रशिक्षणात प्रात्यक्षिक कार्याचा अत्यावष्यक समावेश असतो.

Please cite this Article as :विवेक गं . इनामदार **,**नांदेड तालुक्यातील शिक्षक–प्रशिक्षण विद्यालयाच्या वाढत्य....**: Indian Streams Research Journal (Sep; 2012)**

अभ्यास

1) अभ्यास हा शब्द प्रचलीत अर्थाने एखादया विषयाचे अध्ययन करणे या अर्थाने वापरला जातो.

2) एखादया विशयाची सखोल माहिती संकलित करणे व ज्ञान प्राप्त करून अन्वयार्थ लावणे.

संशोधनाची उद्दिष्टये

1)नांदेड तालुक्यातील शिक्षक–प्रशिक्षण विद्यालयाची संख्यात्मक माहिती घेणे.

2)नांदेड तालुक्यातील वाढत्या शिक्षक–प्रशिक्षण विद्यालयाच्या कारणांचा शोध घेणे.

3)नांदेड तालुक्यातील शिक्षक–प्रशिक्षण विद्यालयाच्या वाढत्या संख्येमुळे होणाऱ्या विविध परिणामांचा अभ्यास करणे.

संशोधनाची व्याप्ती व मर्यादा

प्रस्तुत संशोधन नांदेड तालुक्यातील 05प्रशिक्षण (डी.एड.) विद्यालयाशी संबंधीत आहे.

मर्यादा :–

नांदेड जिल्हयातील शिक्षक प्रशिक्षण विद्यालयाच्या संदर्भाने प्रस्तुत संशोधनाची मर्यादा म्हणून केवळ 01 तालुक्यातील शैक्षणिक वर्ष 20012 मधील 05 शिक्षक प्रशिक्षण विद्यालये या संशोधनाची मर्यादा आहेत.

माहिती संकलनाची साधने :–

प्रस्तुत संशोधनात संशोधकानं माहिती संकलित करण्यासाठी प्रभावी साधन म्हणून प्रश्नावली या साधनाचा वापर केला आहे.

संख्याशास्त्रीय तंत्रे :–

प्रश्नावलीचे स्वरूप लक्षात घेता विश्लेषण व अर्थनिर्वचन करण्यासाठी 'शेकडेवारी' या संख्याशास्त्रीय तंत्राचा वापर केला आहे.

संशोधन पध्दती :–

प्रस्तुत संशोधनासाठी सर्वेक्षण संशोधन पध्दतीचा वापर केला आहे.

शिक्षकांच्या प्रश्नावलीवरून निष्कर्श :–

1)बहुतांश शिक्षक – प्रशिक्षण महाविद्यालये विना अनुदान तत्वावर चालतात.

2)शिक्षक – प्रशिक्षण महाविद्यालयात शैक्षणिक पात्रता पूर्ण असलेल्या प्राध्यापकांचा अभाव आहे.

3)शिक्षक – प्रशिक्षण महाविद्यालयात वेतन शासकीय नियमानुसार होत नाही.

4)शिक्षक – प्रशिक्षण महाविद्यालयात तज्ञ प्राध्यापकांची कमतरता दिसून येते.

5)शिक्षक – प्रशिक्षण महाविद्यालयामध्ये दर्जा राखला जात नाही.

6)सर्वच शिक्षक – प्रशिक्षण महाविद्यालयात भौतीक सुविधांचा अभाव आहे.

7)शिक्षक – प्रशिक्षण महाविद्यालयात शिक्षक वृंदाची कमतरता आहे.

8)शिक्षक – प्रशिक्षण महाविद्यालयात बहुउपयोगी सभागृह नाहीत.

9)शिक्षक – प्रशिक्षण महाविद्यालयात पुरेसे क्रिडा साहित्य नाही.

10)शिक्षक – प्रशिक्षण महाविद्यालयात वर्गखोल्याची कमतरता आहे.

11)शिक्षक – प्रशिक्षण महाविद्यालयात प्रसाधन गृहे नाहीत.

12)शिक्षक – प्रशिक्षण महाविद्यालयात स्वतंत्र विद्यार्थीनी कक्ष राहत नाही.

13)शिक्षक – प्रशिक्षण महाविद्यालयात विद्यार्थ्यांना शिष्यवृत्ती दिली जात नाही.

14)वाढत्या शिक्षक – प्रशिक्षण महाविद्यालयात वस्तीगृहाची सुविधा नाही.

15)नविन शिक्षक – प्रशिक्षण महाविद्यालयात सर्व अध्यापन कौशल्ये शिकविली जात नाहीत.

16)नविन शिक्षक – प्रशिक्षण महाविद्यालयात सर्व अभ्यासक्रम पूर्ण केला जात नाही.

17)वाढत्या शिक्षक – प्रशिक्षण महाविद्यालयासाठी छात्रसेवाकालासाठी शाळा उपलब्ध होत नाहीत.

18)सर्वच शिक्षक – प्रशिक्षण महाविद्यालयाकडे पाहण्याचा संस्थाचालकांचा व्यावसायिक दृष्टीकोन आहे.

19)वाढत्या शिक्षक – प्रशिक्षण महाविद्यालयामुळे डी.एड्. व बी.एड्. प्रशिक्षित बेराजगारी वाढत आहे.

20)वाढत्या शिक्षक – प्रशिक्षण महाविद्यालयामुळे शिक्षणाचा दर्जा खालावला आहे.

21)वाढत्या शिक्षक – प्रशिक्षण महाविद्यालयामध्ये प्रशिक्षणार्थीचे अंतर्गत मुल्यमापन विद्यापीठ नियमानुसार होत नाही.

22)नांदेड तालुक्यात शिक्षक – प्रशिक्षण महाविद्यालयाची संख्या वाढल्यामुळे सुशिक्षित बेकारी वाढत आहे.

23)नांदेड तालुक्यात शिक्षक – प्रशिक्षण महाविद्यालयामुळे शिक्षणाच्या दर्जावर नैराश्याचा व शिक्षणाबद्दलचा दृष्टीकोन बदलत आहे.

24)नविन शिक्षक – प्रशिक्षण महाविद्यालयासंबंधी शिक्षण हे बंदिस्त व मर्यादित होत चालले आहे.

25)अंतर्गत मुल्यमापन वस्तूनिष्ठ होत नाही.

शिफारशी :–

1)शिक्षक – प्रशिक्षण महाविद्यालयात आवश्यक शैक्षणिक पात्रता पूर्ण व तज्ञ प्राध्यापकांची नेमणुक करावी.

2)शिक्षक – प्रशिक्षण महाविद्यालयात प्राध्यापकांचे वेतन शासकीय नियमानुसार केले जावे.

3)शिक्षक – प्रशिक्षण महाविद्यालयांना आपला शैक्षणिक व व्यावसायिक दर्जा उंचावण्याचे प्रयत्न करावेत.

4)शिक्षक – प्रशिक्षण महाविद्यालयात आवश्यक भौतिक सुविधांची सोय असावी.

5)शिक्षक – प्रशिक्षण महाविद्यालयात पूर्ण शिक्षक वृंद असावेत.

6)शिक्षक – प्रशिक्षण महाविद्यालयात बहुउपयोगी असे सभागृह असावे.

7)शिक्षक – प्रशिक्षण महाविद्यालयात विद्यार्थ्यांना शिष्यवृत्ती दिली जावी.

8)नविन शिक्षक – प्रशिक्षण महाविद्यालयात अध्यापन कौशल्ये व सर्व अभ्यासक्रम शिकविला जावा.

9)नविन शिक्षक – प्रशिक्षण महाविद्यालयाच्या स्वतःच्या सरावपाठ शाळा असाव्यात.

10)नविन शिक्षक – प्रशिक्षण महाविद्यालयांना मान्यता देताना व्यावसायिक, भौतिक व शैक्षणिक दर्जाचा विचार करावा.

11) वाढत्या शिक्षक – प्रशिक्षण महाविद्यालयामध्ये प्रशिक्षणार्थीचे मूल्यमापन विद्यापीठ नियमानुसार व पूर्वग्रह दूषित दृष्टीकोन ठेवून केले जावे.

12) शिक्षक – प्रशिक्षण महाविद्यालयाकडे पाहण्याचा संस्थाचालकाचा व्यावसायिक दृष्टीकोन बदलावा तसेच समाजाचा संकुचित दृष्टीकोन बदलावा.

संदर्भ ग्रंथ सूची

1)यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठ, नाशिक (1990), शिक्षणातील उपक्रमशिलता प्रथम प्रकाशन, नाशिक
2)भितांडे वि. रा. (2004), 'शैक्षणिक संशोधन पध्दती', नूतन प्रकाशन, पुणे.
3)पारसनीस न. रा. (2005), 'शिक्षकांचे प्रशिक्षण', नूतन प्रकाशन दत्तवाडी, पुणे.
4)बापट भा. गो. (1986), 'शैक्षणिक संशोधन' नूतन प्रकाशन, पुणे.
5)बन्सी बिहारी पण्डित (2005), 'शिक्षणातील संशोधन' नित्यनूतन प्रकाशन, पुणे.
6)अध्यापक शिक्षण पदविका अभ्यासक्रम (2004), महाराष्ट्र राज्य शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषद, पुणे

Publish Research Article
International Level Multidisciplinary Research Journal
For All Subjects

Dear Sir/Mam,

We invite unpublished research paper.Summary of Research Project,Theses,Books and Books Review of publication,you will be pleased to know that our journals are

Associated and Indexed,India

- International Scientific Journal Consortium Scientific
- OPEN J-GATE

Associated and Indexed,USA

- Google Scholar
- EBSCO
- DOAJ
- Index Copernicus
- Publication Index
- Academic Journal Database
- Contemporary Research Index
- Academic Paper Databse
- Digital Journals Database
- Current Index to Scholarly Journals
- Elite Scientific Journal Archive
- Directory Of Academic Resources
- Scholar Journal Index
- Recent Science Index
- Scientific Resources Database

Indian Streams Research Journal
258/34 Raviwar Peth Solapur-413005,Maharashtra
Contact-9595359435
E-Mail-ayisrj@yahoo.in/ayisrj2011@gmail.com
Website : www.isrj.net